

Семантична інтерпретація кольоративу синій у поетичному мовленні М.Вінграновського

Дослідження кольоративів широко представлене у сучасній лінгвопоетиці, оскільки вивчення семантики епітетів зі значенням кольору (як традиційних, так і авторських) дозволяє глибше зрозуміти ідіостиль поета. Метою нашої роботи є з'ясувати основні інтерпретації лексеми *синій* та відтінків даного кольору в поетичному мовленні Миколи Вінграновського, що є яскравим зразком сучасної української поезії. А використання кольорів з оригінальним смисловим навантаженням є особливістю поетичного мовлення автора.

Розглянемо основні інтерпретації кольоративу *синій*, представленого в аналізованому поетичному мовленні лексемами *синій*, *блакитний*, *голубий*.

Визначені кольоративи у поезії М.Вінграновського найчастіше є виразниками значення “сум”, наприклад: “*На синю синь води лягла від хмари тінь – посумувала хмара за собою*” [1]. Цікавою є сама метафора *синя синь*, утворена поєднанням спільнокоренових лексем. Через алітерацію (звук [с]) вона асоціюється з дієсловом *посумувала* та перебирає відповідну конотацію.

Інший прийом поет використовує в контексті: “*На маленькій планеті у великому лузі сходить вечір на синє, на сизе й сумне. На шовковому вальсі, на блакитному блюзі як давно і недавно ти любила мене*” [1]. Насамперед лексема набуває відповідного значення через ряд однорідних членів речення *синє – сизе – сумне* й посилюється алітерацією звука [с]. Цікавим є образ *блакитного блюзу* у другому реченні цитати: блюз як напрямок у музиці вважається “сумним” стилем. Сама назва стилю “Blues” походить від англійської лексеми “Blue” зі значеннями 1) блакитний, синій; 2) сумний, пригнічений [3, с. 76]. Вважаємо, що лексема *блакитний* використана з метою підкреслити позитив ситуації (не такий темний, як синій) і виражає легкий сум, ностальгію за втраченим. Отже семантика слів “синій” та “блакитний” у наведеному прикладі доволі чітка, а їх поєднання у поезії увиразнює настрій.

Подібну інтерпретацію лексеми *блакитний* вбачаємо у поезії: “*Сидів і довго думав над собою блакитний вечір вдома повесні, тим часом, як спливалася водою його зоря на темному веслі. Я не скажу, що я – оце той вечір в блакитнім одязі на зорях при воді, важкий вогонь мої закутав плечі, закутав так, що вже і рад собі*” [1]. Спочатку аналізована лексема є складовою уособленого образу вечора, а потім переходить на ліричного героя поезії і є виразником його настрою.

Микола Вінграновський доволі часто звертається до лексем *синій*, *блакитний*, які супроводжують **образ води**, зокрема у поезії “Голубі сестри”: “*Я хочу розказати вам про наші ріки невеликі, я хочу показати вам предтечі наші. Щоб вовіки світилось голубе ім'я у наших домі і дорозі. Щоб в їхній голубій тривозі тривога наша і моя була присутня ноцеденно, бо невідмінна і священна нам сестер голубих сім'я <...> Під темними вітрилами ночей сюди, сюди на ці шовкові води, на синій звук любові і свободи, на синю Рось, що в снах моїх тече. Сюди, на Рось, не ближче і не далі, на серця центр у плінучих літах... Мені і досі тут любов моя в печалі, і карі очі в золотих сльозах. Минає все у плині дорогому... Під синіми вітрилами ночей вона тече старому і малому, на все життя єдина Рось тече*” [1]. Вода – це життя, тому Вінграновський нагадує, яке саме значення ріки мають для людей. Але тут ріки виступають не лише як природні ресурси, а і як вимір часу (метафора *плин ріки – плин життя*). Час, як і ріка, хоч плине, але лишається вічним. Відтак і лексеми *синій*, *голубий* набувають філософічності, а виступаючи елементами метафор *синій звук любові і свободи*, *сині вітрила*, інтерпретуються в позитивному ключі.

У часовій площині реалізується лексема *синій* у контексті: “*То не могли братські – очі йдуть: не дивляться ні каро, ані синьо... Ми з вами, добрі: бути! бути! бути! А слива зацвіла так синьо-сливо... А літо синє підніма крило, летить до себе наче – а від себе... Щасливе небо – з вами теж було. Не відавайте неба нам. Хоч треба. Нам треба вас. Ми є, але без вас... У братським поіменні й безіменні ваш каро-синій, синьо-карий час – На всі часи знаменні і священні*” [1]. Цікавий механізм творення метафори *каро-синій, синьо-карий час*: образ часу уособлюється через асоціацію із кольором очей загиблих на війні, які вже не дивляться ні каро, ані синьо.

Тематика часу простежується через призму кольоративу і в наступних рядках: “*Обнімає ніч зорю за плечі, синьо посміхається зоря... Ти мені настояна на втечі, втеченько-утечо-течія <...> Де глянеш – не глянь. Де іти – не ідеши. Мовчиш – не говориши, а чути до слова... Лиш літо синє до білих одеж, та буде, та буде дорога сивова <...> Де вітру синьо-голубий огин весінню під горою сушить глину, не надивлюсь на погляд*

дорогий, на цю свою нестомлену Вітчизну” [1]. Нагłos робиться саме на плавності та спокійності плину часу – літо синіє до білих одеж – повільний перехід стану природи з літа в зиму. *Де вітру синьо-голубий* огин весінню під горою сушить глину – переміна пейзажу природи із зимового на весняний, а *синьо-голубий* огин підкреслює м’якість та плавність процесу. Лексема *течія* вказує на рух, зміну, плин часу, а образ зорі, що синьо посміхається, надає виразної конотації спокою, оскільки ця посмішка уявляється саме безтурботною.

Синій колір та його відтінки у поезії М.Вінграновського подекуди позначають **холод** – як уявний, так і реальний. Таке використання кольоративу є традиційним: у психіці значної кількості людей блакитний, голубий та синій кольори є “холодними”, наприклад: “*Бо додому воно завжди: полину і сьозі – додому. Сніг іде. Голубінь з ожин. І морозик цвіте по-своmu*” [1]. Відприкметниковий іменник *голубінь* передає враження приємного морозного дня. Більш ускладнену семантику лексем спостерігаємо далі: “*В гірчичнім світлі днів осінніх, на літо старша, ти ідеши, й тече твій погляд темно-синій, як вітер в затінку небес. І час твій берег ще не мис, і твої губи ще уста... Дорога давня молодіс, де б твій веселий крок не став <...> Де почалося все з тобою і не поверне навпаки, де вже вітаються з любов’ю печалі, болі і роки. Хоч все те саме: світ осінній, прозорість вод схололих плес, й той самий погляд темно-синій, як вітер в затінку небес...*” [1]. В обох випадках простежується значення синього кольору – прохолода. Проте, спочатку ми помічаємо рятівну, приємну, легку прохолоду, свіжість молодості, а потім темно-синій колір вже має конотацію холоду, “крижинки” в погляді, через що погляд стає “схололим”.

Подекуди спостерігаємо аналізовані кольоративи на позначення спокою, умиротворення, гармонії, наприклад: “*Не знала я, що голосом твоїм усе на світі вже давно говорить... Люблю тебе – і небо входить в дім, блакитним словом коліскову творить*” [1]. Значення лексеми виявляється у контексті через поєднання зі словом *коліскова*, адже пісня, заспівана голосом матері, завжди діяла заспокійливо на дитину, умиротворювала її та присипляла.

Таким чином, у поетичному мовленні Миколи Вінграновського досить широко представлені синонімічні кольоративи *синій – блакитний – голубий*, що мають цікаві авторські інтерпретації і оригінальні засоби вираження. У психології синій, блакитний та голубий кольори втілюють талант, інтелект, силу волі, визначні розумові здібності та внутрішню душевну гармонію. Виходячи з того, що для Миколи Вінграновського названі кольори є основними, висновок щодо його особистості напрошується сам.

Література

1. Вінграновський М.С. На срібнім березі. – К., – 1978 (ресурси Internet).
2. Іван Дзюба Українське слово – Т. 3. – К., 1994.
3. Мюллер В.К. Новый англо-русский словарь – М.: Русский язык медиа, – 2005.
4. Сорока М.О. Відлуння десятиліть, – К.: Грамота, 2001. – С. 417-428.

Каян Н.В.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н. Луньова Т.В.*

Жанрові особливості роману Дж.Х.Чейза “Лотос для міс Квон”

Детективний роман чи оповідання (або детектив) є цілком сформованим літературним жанром, хоча діапазон його оцінок був доволі широким – від повної негативної реакції окремих критиків до захопленого колекціонування читачами книжок детективного характеру і далі – до більш виважених теоретичних досліджень, у яких всебічно й глибоко розглядається цей літературний феномен.

Слово *детектив* – англійське за походженням і має значення “шукати, розкривати, виявляти”. В основі детективу як літературного твору лежить яка-небудь таємниця, котру необхідно розслідувати. Така таємниця визначає конфлікт, вона є стрижнем сюжету. Саме в цьому сутність детективу і його основа” [2, с. 25].

Детективу властива сюжетна умовність: людина не може вчинити злочин, якщо у неї є алібі; навіть якщо у людини немає алібі, вона не може вчинити злочин без мотиву; навіть не маючи алібі і маючи мотив, людина не вчинить злочин, якщо вона людина [3, с. 155].

За М.Славинським, кожен детектив починається з таємничого випадку: вбивства, крадіжки, несподіваного зникнення людини. Подальший розвиток сюжету не однозначний. Існує різна послідовність розвитку сюжетної лінії. Перший варіант – це скрупульозне обміркування слідчими різних версій скоєння злочину, потім огляд місця пригоди, виявлення речових доказів. Другий